

MONOGAMIA

ADAM
PHILLIPS

Two large, thick black circles overlap in the center of the cover. The top circle is positioned slightly to the left and above the bottom circle, creating a Venn diagram-like shape.

PREKLAD AŇA OSTRIHOŇOVÁ

INAQUE

Adam Phillips

MONOGAMIA

Ďakujeme vám, že ste si kúpili túto knižku, lebo myšlienky žijú vtedy, keď ich čítame. Kniha, ktorú držíte v rukách, vyšla aj vďaka nášmu spojeniu s 582, s. r. o.

582 s. r. o.

COPYRIGHT © Adam Phillips, 1996

First published in Great Britain in 1996 by Faber & Faber Limited

TRANSLATION © Aňa Ostrihoňová, 2018

REDAKCIA A KOREKTÚRY Martina Kubealaková

OBÁLKA © Barbora Šajgalíková

SLOVAK EDITION © Inaque, 2018

ISBN 978-80-8207-002-9

ISBN E-BOOK 978-80-8207-003-6

Adam Phillips

MONOGAMIA

INAQUE

Ak prijmete lož, musíte prijať všetko,
čo s ňou súvisí.

Emerson, *Anglické črty*

PREDSLOV

Súčasná kontroverzia týkajúca sa hodnôt rodiny – počtu sobášov a rozvodovosti – je v skutočnosti diskusiou o monogamii. O tom, čo dvoch ľudí spája a prečo by mali spolu zostať. O tom, ako sa ľudia rozhodujú, ktoré z pôžitkov sú významné. Načo by ľudia žili vo dvojiciach, keby z toho nemali pôžitok? A ak na pôžitku nezáleží, na čom potom? Nieкто by mohol povedať, že je to problém monogamie.

Určite, hovoriť o monogamii je ako hovoriť takmer o všetkom, na čom môže záležať. Úprimnosť, vražda, láskavosť, bezpečnosť, voľba, pomsta, túžba, lojálnosť, klamanie, riziko, povinnosť, deti, vzrušenie, obviňovanie, láska, sľuby, starostlivosť, zvedavosť, žiarlivosť, práva, vina, extáza, mravy, trest, peniaze, dôvera, závisť, pokoj, samota, domov, poníženie, úcta, kompromis, pravidlá, kontinuita, tajnostkárstvo, náhoda, pochopenie, zrada, intimita, útecha, sloboda, zdanie, samovražda a, samozrejme, rodina. Monogamia nie je len súčasťou týchto a mnohých iných vecí; keď rozprávame o monogamii, nemôžeme sa vyhnúť tomu, aby sme nehovorili aj o nich. Monogamia je akýsi morálny nexus, kľúčová dierka, cez ktorú môžeme špehovať svoje vlastné strachy.

Pre niektorých z nás – možno tých šťastných alebo aspoň šťastnejších – je monogamia jediný vážny filozofický problém. Preto je táto kniha skúmaním slova *my*.

Nie všetci veria na monogamiu, ale všetci žijú, akoby na ňu verili. Všetci si uvedomujú, že keď ide o lojalnosť alebo vernosť, klamú alebo túžia priznať pravdu. Všetci si myslia, že zrádzajú alebo sú zradení. Všetci žiarlia alebo sa cítia vinní a trpia mukami svojich túžob. A tých pár šťastných, ktorí zjavne nikdy sexuálnu žiarlivosť nezažili, to buď majú, alebo sú na to hrdí. Nikomu nie je cudzí pocit cudzoty. A každý je posadnutý tým, z čoho je vylúčený. Inými slovami, viera v monogamiu sa veľmi nelíši od viery v Boha.

Ked' raz spoznáme pravidlá hry, môžeme sa sústrediť na svoj výkon, nemusíme sa zamýšľať nad hrou samotnou. Niektoré veci považujeme za samozrejmé, aby sme mohli ostatné veci považovať za niečo iné.

Nevera je takým problémom preto, že monogamiiu považujeme za samozrejmosť; berieme ju ako normu. Možno by sme mali neveru považovať za samozrejmosť, brať ju s ľahkosťou. Potom by sme boli schopní premýšľať o monogamii.

Promiskuitní sú rovnako ako monogamní hlboko oddaní lepšiemu životu, a tak sú idealistami. Aj jedni, aj druhí sú chorí z nádeje, ctia si ubezpečenia, sú uchvátení zo svojho pôžitku. Nemali by sme ich proti sebe stavať prirýchlo. Prinajlepšom obe skupiny nevyznávajú cynizmus. Práve cynici deprimujú, keďže svoje sklamanie kladú na prvé miesto.

Nevera je drámou pravdovravnosti do tej istej miery, ako je drámou sexuality. Len vďaka sexualite si spomenieme na pravdu; a zisťujeme, že úprimnosť a láskavosť stoja proti sebe.

Úspešná lož vytvára priestor skľučujúcej slobody. Ukazuje nám, že je možné, aby nikto nevedel, čo robíme. Slabá lož – túžba byť pristihnutý – odhaľuje náš strach z toho, čo sa dá spôsobiť slovami. Inak povedané, klamanie nie je ani tak spôsobom, akým si nechať otvorené možnosti, ako skôr formou, ako zistiť, aké tieto možnosti sú. Strach z nevery je strachom z jazyka.

Život vo dvojici je hereckým umením. Ako sa však človek naučí, čo spolu robiť? Ako byť na verejnosti znovu dvomi telami, ako byť konzistentne spolu, ako hrať svoju úlohu strážcu hanby toho druhého?

Kto režíruje kroky?

Dobre vyzerajúce dvojice v takomto prípade môžu poslúžiť ako útecha či dokonca inšpirácia. Často ich spozorujeme v ich kráse a na chvíľu si nehanebne môžeme pomyslieť, že môžeme byť ako oni. Že nemáme čo skrývať. Koniec koncov, dobrý výzor je naším najlepším kultúrnym anti-depresívom. Takéto dvojice nedovolia, aby sa hra skončila.

Potreba prežiť na úplnom začiatku života nás zatahne do niečoho podobného monogamii. Naše dospievanie istým spôsobom pripomína neveru (vzoprieme sa rodičom, zrádzame ich, sklameme). Takže keď premýšľame o monogamii, premýšľame o nej ako deti, ale nie dospelí. Nevie-
me, čo si o monogamii myslia dospelí.

Velmi sa snažíme, aby si iní ľudia o nás v myslí zachovali istý obraz; a samozrejme, aby na jeho menej lichotivé verzie rýchlo zabudli. A napriek tomu si nás každý, koho stretneme, vymýšľa nanovo, či už sa nám to páči, alebo nie. O existencii iných ľudí a o tom, akí sú od nás odlišní, nás určite nič nepresvedčí viac ako to, čo dokážu vytvoriť z vecí, ktoré im povieme. Naše príbehy sa cestou z úst do úst stávajú nespoznateľnými.

Nesprávna predstava o nás je jednoducho predstavou (výmyslom) takej verzie nás samých, s ktorou nemôžeme súhlasiť. Ale desí nás, keď si nás iní vymýšľajú, desí nás počet ľudí, ktorými sa zdáme byť. Začneme nervózne tieto čísla stláčať, snažíme sa udržať v obehu pravdivý príbeh o tom, kým sme. Toto nás asi viac ako čokoľvek iné vháňa do náručia jedného konkrétneho partnera či partnerky. Monogamia je spôsob, ako znížiť počet verzií vlastného ja na minimum. A, samozrejme, aj spôsob, ako samého seba presvedčiť, že niektoré verzie sú pravdivejšie ako iné – že niektoré sú špeciálne.

Jediná tradícia, s ktorou máme skúsenosť, je prítomný okamih. A napriek tomu väčšinu svojho života úzkostne dúfame, že sa zmeníme. Tešíme sa na to a zároveň robíme všetko preto, aby sme tomu zabránili. Preto sme skutočne uvoľnení, skutočne ľahkovážni len v obdobiach prechodu; keď dovolíme času, aby sa k nám pridal.

Slovo nevera používame ako synonymum k zmene. Jedinéj zmene, ktorú poznáme ako zmenu presvedčenia. Naša nelojálnosť k sebe samým nám prospieva.

Najťažšie je byť neverný vlastným rodičom. Práve preto je monogamia, teda schopnosť stať sa inou dvojicou, takým výnimočným úspechom. Alebo možno nie je.